

ES

Boris Pasternak

BÁSNĚ DOKTORA ŽIVAGA

BORIS PASTERNAK

Básně doktora Živaga

Z ruštiny přeložil

JIRÍ KOVTUN

E d i c e S v ě d e c t v í

HAMLET

Ztichl šumot, vcházím. Na jevišti
naslouchám a stoje ve dveřích
zachycuji z ozvěn, jaké příští
děje přihodí se v časech mých.

Z očí v hledišti se na mne valí
tisíckráté zvětšované tmy.
Abba, otče, tento hořký kalich,
možno-li, ode mne odejmi.

Miluji tvé nevyhnutelnosti,
roli ze tvých rukou přijmu rád.
Tentokrát však úlohy mě zprosti,
jiné drama začíná se hrát.

Ale už jsou rozvržena dějství,
konec cesty nelze odvrátit.
Sám jsem — kolem mne jen farizejství.
Dvojí věc je: poleh jít — a žít.

BŘEZEN

Slunce pálí, poblouzněný hukot
naplňuje rokli v horečce.

Práce vře a překypuje v rukou
jaru — růžolící děvečce.

Sníh má souchotiny, z žil mu prýští
liknavá a ubohoučká krev.

Hroty vidlí se však zdravím blyští,
životem a silou dme se chlév.

Tyto noci, tyto dny a přítmí!

Krůpěj o poledni — její chlad.

Povídavý potok — jeho rytmy.

Chudokrevný střechýl — jeho pád.

Stáje dokořán jsou otevřeny.

Holub klove oves v mokřinách,

z vonné mrvy stoupá ojíňený

doušek vzduchu, blahodárný pach.

PAŠIJOVÝ TÝDEN

Ještě je kolem noční tma,
ještě je příliš časně
a hvězdy, kolik noc jich má,
ještě se třpytí jasně.
Kdyby dál země mohla spát,
spala by, zaspala by snad
pašije, žalmy, básně.

Ještě je kolem noční tma,
nesvítí jitřní svíce.
A nežli přejdeš chodník, most,
je to, jak šel bys přes věčnost.
Do úsvitu je času dost,
tisíc let, možná více.

Ještě zem nepříroděná
neví, jak zvonem vyvát
tichou tmou. Nezní ozvěna,
chór ještě nepočal zpívat.

Od čtvrtka po Bílou sobotu
celý čas proudí voda,
je plná vírů, v hukotu
břeh podemílá, hlodá.

Les stojí vysvlečen a nah
při Utrpení Páně
a větve sosen v modlitbách
spínají suché dlaně.

Ve městě v těsné aleji
sešlo se shromáždění
stromů, jež k chrámu vzhlížejí.
Poutníci neoděni.

Jak nepochopit jejich vzdech
a víčka uplakaná.
Sad strásl ploty, voda břeh,
chvěje se země v základech:
pochovávají Pána.

A vidí oltář s nebesy,
svíce a černé závěsy
a v pláči líčka čistá.
A náhle nese procesí
šátek s obrazem Krista.
Ustupte, břízy, jděte si
vyhledat jiná místa!

Průvod se o dvůr ovíjí
a pochytává z jara
šumivou píseň. Vnáší ji
do chrámů, do sakristí.

Ve vzduchu příchuf hostíí
a jarní mha a pára.

A březen sype na schůdcích
žebrákům plnou rukou sníh.
Jako by vyšel kdosi
a před těmi, kdož bosí,
se štědře svlékal z šatů svých.

Je slyšet dlouhý zpěv a bol,
do noci pějí chrámy.
I venku, dívaje se kol,
bloudí žalm jako apoštol
ulicí pod lampami.

Je půlnoc. A tu v náhlou tiš
jde zpráva před svítáním,
že maličko, a uvidíš,
smrt bude přemožena již
velikým zmrtvýchvstáním.

BÍLÁ NOC

Navštěvuje mě dávno zašlý čas:
zřím petěrburgský dům a břeh a vodu.
Jsi studentka a z Kurska přijelas,
chudobná dcera ze selského rodu.

Kdekdo tě zbožňuje a uctívá,
neboť jsi líbezná a milá — chápu.
A v této bílé noci oba dva
hledíme dolů s tvého mrakodrapu.

Plynové lampy jako motýli
třepotají se v prvním chladu rána.
Vše, o čem potichu jsme mluvili,
je jako dálka, v spánku kolébaná.

Nám tajemství je plachou úlevou
a nekonečnost je nám stejně známá
jak městu, které v dálce za Něvou
prostírá nedohledné panorama.

Je bílá noc, za městem slavíci
rozezvučeli dřímající vřesy
a chvalozpěvem kreslí hranici,
písnový předěl mezi poli, lesy.

Tot přívál zpěvu! Slavík nehezky
rozpoutal útlým hlasem vlnobití
a na dně okouzlené soutěsky
probouzí zmatek rána, rozkoš žití.

Noc tulačka jde tomu zpěvu vstříc,
podél zdí bloudí její nahá pata
a za ní z otevřených okenic
vyposlouchaný šepot tiše chvátá.

Ozvěny našich vyzrazených vět
přelézají přes bílé ploty v sadech
a na jabloních, z kterých pučí květ,
se usazují jako bílý nádech.

A bílé stromy jako fantómy
se přidávají k davu jdoucích lidí
a bílá noc se loučí se stromy,
bílá noc, která všechno ví a vidí.

JARNÍ BEZCESTÍ

Požár západu za obzorem
dohořival už pomalu.
Cestou necestou hluchým borem
putoval jezdec k Uralu.

Brodil se vraník travinami
a podkověnky drngaly
a milé vody bystřin samy
podkovám odpovídaly.

Když dále ubíral se krokem
kůň pod spuštěnou opratí,
povodeň rachotivým tokem
zaburácela vývratí.

Kdosi se smál a plakal kdosi,
křísly o kámen křemeny
a padly do vod, které kosí
vyrvané kmeny s kořeny.

Řeřavý západ zaplápolal
a kdesi v černých větvích, v tmách
zběsilý slavík v keři volal
jak zvon bijící na poplach.

Kde jíva kladla vdovské věnce
do úžlabiny, dusíc vzlyk,
zpíval a hvízdal v doubravěnce
jak slavný Slavík-loupežník.

Proč sýčkuje žár o neštěstí?
Na koho slavík zamířil
písničku ze zálohy v klestí
jak loupežník svůj samostříl?

V ležení zběhlých katoržanů
snad objeví se jako skřet
a hlídkám lesních partyzánů
vstříc vyjde, povede je vpřed.

Lesy a poli, pod oblohou
se rozléhal ten divný zvuk.
Všeho je stejně v něm a mnoho —
šílenství, hoře, štěstí, muk.

VYZNÁNÍ

Navrátil se život — bez příčiny,
jako dřív byl marně přetržen.
Chodník, na němž stojím, není jiný
nežli tenkrát v létě. Stejný den.

Stejní lidé, stejný žal je drtí,
stejný západ slunce. Jistěže
tento žár tu zbyl, když večer smrti
přikoval jej na zdi Manéže.

V levných cetkách oblečené ženy
uchodí si v noci střevíce.
Jako dříve jsou pak přibíjeny
na těsný kříž krovní světnice.

Vidím jednu z nich zas, unavenou,
tápající jako v mrákotách.
Opouští svůj pokoj v suterénu,
pomaloučku přechází svůj práh.

Zase připravuji výmluv tisíc,
ale všechno lhostejno je zas.
Sousedka, ze dvorku rychle mizíc,
o samotě zanechává nás.

—

Neplač, žalem se nezahub,
nehryz rty pukající.
Rozjitříš pouze zaschlý strup,
jenž zbývá po zimnici.

S mé hrudi sejmi dlaň, vždyť víš,
jsme elektrizováni.
Jen se mě dotkneš, uvidíš,
oba dva nás to raní.

Vdáš se, až sejde se s rokem rok,
zapomeň na zármutek.
Být ženou — to je velký krok,
splést hlavu — hrdinský skutek.

Já ale budu věčně žít
v poddanství divů ženy —
rukou, zad, šíje. Otročit
budu jim, pokořený.

A přestože jsem těsně skut
v kruh noci, toužím více
střást cosi, prchnout odněkud
a s kýmsi rozloučit se.

LÉTO V MĚSTĚ

Je slyšet přidušený hlas
a pohyb náruživý
laská a rozčesává vlas
do rozevláté hřívy.

O hřeben vlasy ovíjí
a jako zpod přílbice
dívá se žena. Chrání ji
zvlněný pancíř kštice.

Je věštba bouře v hořící,
nedychatelné noci.
Šátravé kroky v ulici —
rozcházejí se chodci.

A náhle ticho vyděsí
úsečný úder hromu
a vítr čeří závěsy
na oknech mokrých domů.

Vrací se bezjazyčná tiš
a dusno jako dřívě.
Blesk znova sune v noční skrýš
své prsty žádostivé.

A když pak mokrých ulic lem
v sálavém jitru vzlíná
a vysouší se pod sluncem
půlnoční kalužina,

tu probouzí se hartusíc
lípa, už mnohoroká.
Kaboní vonnou, vzkvetlou líc —
spala jen na půl oka.

VÍTR

Zemřel jsem, ale ty jsi živa.
A vítr vyvál pláč a žal
do lesů, v osiřelá zdiva,
koruny stromů rozkýval
a jejich vratké podstavce
jsou paty ráhnoví, v němž splývá
po větru plachta. Příboj zpívá,
jako by čekal na plavce.
V té vřavě, šířící se v dál,
už se ti hořkost neozývá.
Jen slova, slůvka, útěšlivá
jak v ukolébavce.

CHMEL

V keřích, které břečťan odívá,
hledali jsme úkryt za nečasu.
Naše ramena plášť přikrývá,
vinu ruku kolem tvého pasu.

Zmýlil jsem se. Zde se ovily
větve keřů popínavým chmelem.
Tím však lépe — poloopilí
naširoko plášť zde rozestelem.

BABÍ LÉTO

Rybíz režné listy rozplétá si.
V domě smích a třeskot skleniček —
krájejí tam, zavařují, kvasí,
kladou do marinád hřebíček.

Les jak posměváček chytá zblízka
všechn halas, pak jej převalí
se svahu, kde očouzená líska
vysmahla a seschla úpaly.

Zde jsou suché keře ve výmolu,
zde se cesta spouští ve průsmyk,
zde je smetiště a plný bolu
přichází sem podzim vetešník.

Lituje, že svět je jednodušší,
než se domnívali chytráci,
že zas slunce tůně nevysuší,
že se konec všeho navrací.

Oči má jen proto, aby plakal,
když je země kolem vyprahlá
a když okno jako šedý zákal
rmutná pavučina zatáhla.

Chodník, plotem sadu prolámaný,
vytrácí se v hájích březových.
V domě slyšet smích a spěch a rány,
v dálce stejné rány, spěch a smích.

SVATBA

Zněla hudba harmonik,
pělo se až k ránu.
Rozléhal se smích a křik
v domě svatebčanů.

Čalounem je vyložen
pokoj hostitele.
Po půlnoci všichni v něm
lehli do postele.

Ale dřív než jitřní jas
počal vzbouzet spící,
stiskli harmoniku zas
hluční návštěvníci.

Pleskly dlaně do kláves,
perly zasvítily,
rozvířil se šum a ples
bujnou kratochvílí.

Znova slyšet častušku,
zase, zase, zase
vzhůru k spícím na lůžku
píseň rozléhá se.

Dívka bílá jako sníh,
boky kolébajíc,
v šumu, hvizdu tančících
pluje krokem pávic.

Jásá, v kruhu točí se
na podlaze holé,
tancem s hosty loučí se
v kole, v kole, v kole.

Avšak náhle neslyšíš
dusot chorovodu,
ztratily se, zmlkly již
radovánky hodů.

Probouzí se dělný den
na šumivém dvoru,
profat smíchem, naplněn
echem rozhovorů.

Z holubníku nebi vstříc
vzlétlo rychle vzhůru
hejno sivých holubic —
skvrny na azuru.

Jako by je v rychlý sled
kdoš za oslavou
vyslal s přáním šťastných let
v honbu přelétavou.

Život sám je pouze mih,
pouze přeplování,
přelet jedněch do druhých.
Bráni jsme a dáni.

Jenom svatba, do oken
znící ze světnice,
jenom píseň, jenom sen,
jenom holubice.

PODZIM

Je prázdkno v opuštěném domě,
kromě nás nikoho tu není.
Vše obsáhlo a proniklo mě
všudypřítomné osamění.

Jsme sami; jako do soutěsky
zabloudili jsme v lese stinném.
A jako v písni všechny stezky
zarostly zpola rozmarýnem.

Nyní se na nás smutně chýlí
dřevěné trámy, stěny srubu.
Jsme dokořán. My neslibili
postavit hráze před záhubu.

Náš čas je z času noci vyřat,
mé knihy bdí a bdí tvé jehly.
Když znenadání začlo svítat,
v polibcích den jsme nepostřehli.

Šuměte v ještě větší pýše,
padejte, listy, s větví dolů
a do včerejší hořké číše
dolijte vodu dnešních bolů.

Přijmu tě, jako kouzlo přijmu!
Pokryta zářijovým šumem,
zcela se ztrať, vplyň do podzimu!
Plač za životem, za rozumem!

Tvůj šat už stejně opadává
jak listí lesa v listopadu
a ramena tvá nedočkavá
objetím zachycuji v pádu.

Tys blaho strašných rozhodnutí,
když život hůř než nemoc raní,
však krása k odvaze nás nutí
a tím jsme k sobě připoutáni.

POHÁDKA

Poslechněte báji
o tom junáku,
jehož v dávném kraji
v prašném oblaku

na bojiště vraník
žlutou stepí nes.
Před ním znenadání
objevil se les.

Upevni si sedlo,
srdce pravilo,
objeď napajedlo,
srdce prosilo.

Neposlechl mladík,
vzpjal se ve třmeni
a už cvalem pádí
v lesním kamení.

Pod mohylu dolů
jezdec koně hnal,
vcválal do suchdolu,
horu tryskem vzal.

Zmizel v úžlabině,
zajel ve příkop,
k brodu po pěšině
dal se podle stop.

Hluchý k varování,
nedbal na svůj cit;
vedl koně strání
k vodě napojit.

U potoka jáma,
před tou jamou brod.
Oheň, síra samá,
ozařuje vchod.

Oblak černých sazí
výhled zaclání.
Zahučelo z mláží
dálne volání.

Potočil hlavu
junák v závratí,
pochopil tu zprávu,
trhnul opratí.

A tu spatřil draka,
šupinatou saň —
hledí na junáka,
junák svírá zbraň.

V otevřeném chřtánu
plamen svítil, žhnul.
Dlouhým hřbetem pannu
tříkrát obepnul.

Drsnou zmijí šíjí,
silnou jako kyj,
přeukrutně svíjí
bílou dívčí šíj.

V této zemi starý
slib byl učiněn:
krasavice — dary
dávat draku v plen.

S lítou lesní saní
sjednal smlouvu lid,
platí dívčí daní
za svůj klid a byt.

V tuhém dračím spáru
bledne dívčí skrář,
z obětního daru
raduje se saň.

Pomoz, Bože milý,
tomu mladíku,
už se k boji chýlí
na svém vraníku!

—

Přimhouřená víčka.
Oblak. Objetí.
Vody. Brody. Říčka.
Roky. Staletí.

Pod přílbicí rány,
krev z nich vyvěrá.
Kopytem kuň vraný
dobil ještěra.

Odpočiň si, oři,
lehni v bitvy prach!
Jeho rány hoří,
dívka v mrákotách.

Obloha je něžná.
Modř je úlevná.
Kdo jsi? Bílá kněžna?
Selka? Carevna?

Hle, tu slzy štěstí
tříkrát pramení,
duši cestu klestí
do zapomnění.

Chví se v rytmu dvojím
tep a ticho žil,
krve ubylo jim,
ubylo jim sil.

Dvě srdce však v hrudi
bijí v jeden zvon,
jímž se ona budí,
když se vzbouzí on.

Přimhouřená víčka.
Oblak. Objetí.
Vody. Brody. Říčka.
Roky. Staletí.

SRPEN

Srpnové slunce slibu dostálo.
Když procitl jsem jednou k ránu,
šikmými pruhy oknem vnikalo,
obléklo divan do šafránu.

Pokrylo horkým okrem mokro cest,
sousední les a všechny domy,
prohřálo polštář, fuklo o pelest
a v listech knihy uvízlo mi.

Musil jsem přemýšlet, proč vylité
jsou slzy noci do podušky.
Snil jsem, že za mou rakví stojíte,
mí přátelé, druh vedle družky.

Přišli jste s nebohým se rozžehnat
a kdosi rozpomněl se maně,
že šestý srpen podle starých dat
je svátek Proměnění Páně.

Obvykle z hory Tábor v tento den
vychází světlo bez plamene
a podzim, jako signál rozzářen,
doširoka se rozeklene.

Prošli jste olšovím, jež se všech stran
napřáhlo slabé, chudé údy.
Hřbitovní les jak seschlý marcipán
zazářil, zázvorově rudý.

Vrcholky stromů byly spřízněny
s oblaky ticha, s vážnou bělí,
v dálce se zajímavé ozvěny
v kohoutích hrdlech odrážely.

Na hřbitov přišla, v ruce měřidla,
smrt, nedůtklivá úřednice.
Od paty k hlavě si mě prohlídla,
zadívala se v mrtvé líce.

A čísi šťastný hlas jak laskání
cítili všichni na svém těle.
Bylo to prozřetelné volání
mé řeči, dosud nezetlelé:

„Buď sbohem, bohulibý blankyte,
druhého Spasitele zlato,
něžností ženských rukou vracíte,
co je mi v této chvíli vzato.

Buď sbohem, dobo nehotovostí.
Lučme se, ženo, bez únavy
metalas výzvu ve tvář hořkostí!
Jsem bojiště tvé, pláň tvé slávy.

Buď sbohem, křídlo, jež ses napjalo,
svobodná urputnosti letu,
a slovo, kteréš modelovalo
tajemství světa v prostou větu.“

ZIMNÍ NOC

Vála a vála přes pole
zlá metelice.
Hořela svíce na stole,
hořela svíce.

Jak mouchy v létě v plameni
křídla si pálí,
letěly na rám okenní
vločky — a tály.

Mráz sjížděl po povrchu skla
čepelí rytce.
Hořela svíce, hořela
na stole svíce.

Plamenem ozářen byl strop,
s něhož se řítí
stín propletených rukou, stop,
stínohra žití.

Na zem dopadly střevíce.
Na šaty spáče
kanuly slzy ze svíce,
jež horce pláče.

A všechno zavál do běla
sníh za vánice.
Na stole svíce hořela,
hořela svíce.

Ve svůdný plamen průvan dých,
v záři se blíží
anděl, jenž bílá křídla zdvih,
podobná kříži.

Vála v únoru bouře zlá
více a více.
Svíce hořela, hořela
na stole svíce.

ROZLUKA

Bojí se překročit svůj práh,
ten dům nějak se změnil.
Odešla, jak by měla strach.
Jako by někdo tu plnil.

Je chaos v každém pokoji,
ale on nepoznává,
že je tu jako po boji.
Pláče, bolí ho hlava.

Od rána v uších mu šumělo.
Sní či bdí uprostřed hoře?
A proč mu náhle o čelo
myšlenka omývá moře?

Když pohled do světa přikryje
mráz, který záclonu spouští,
tu smutek bezvýhodný je
jak moře, podobné poušti.

Byla mu blízko, oblíbil
si její milé rysy.
Tak příboj, který o břeh bil,
tvar břehu oblíbil si.

Jako když ve vlně zrcadlí
se rákos opěněný,
tak v jeho duši se propadly
obrysy této ženy.

Za těžkých let, za těžkých dnů
stihla ho každá rána.
Věděl však: vlnou osudu
je k němu přikovaná.

Nebezpečí se nebojíc
k němu se navracela.
Vlna života jemu vstříc
ji vždycky přinášela.

Nyní odešla — jak se zdá
nerada, proti své vůli.
Odloučení je rozhlodá,
bolest je přetne v půli.

Rozhlíží se. Ví. Ve zmatku,
neboť se čehosi bála,
každou truhlu a přihrádku
ve spěchu prohrabala.

Sem a tam chodí zoufalý,
rovná až do setmění
ústřižky, klůcky, žurnály
a vzorky na pletení.

Náhle se píchne o špendlík,
ukrytý v záhybu látky,
pláče a zadržuje vzlyk
a sní, že přišla zpátky.

SHLEDÁNÍ

Sníh padá na ulice,
přikrývá střechy sních.
Chci vyjít ze světnice —
ty stojíš ve dveřích.

Jsi sama, prostovlasá,
nolehko oděná.
Sněhové vločky strásá
tvůj ret. Jsi vzrušena.

V zamžené dálce tratí
se ohrada i sad.
Sníh vlasy pokrývá ti —
tak tě tu vidím stát.

Po copu kapky prýští,
za rukáv sjíždějí
a vlasy svítí v tříšti
tajících krůpějí.

V záři tvých vlasů topí
se vše jak v pozlátku:
postava, tvář a copy
na lehkém kabátku.

Máš v řasách vláhu sněhu
a v očích smutný třpyt.
Bez jediného stehu
tvůj obličej je sšit.

Jako by ve mně ryli
žhavými železy,
v mém srdci zajizvily
se tvoje zářezy.

Navždy v něm, zaznamenan, .
tvůj ostych bude lpět.
A proto jedno je nám,
že ukrutný je svět.

I to, že rozdvojená
je noc a sněžný svit,
nám dnes nic neznamená,
nás nelze rozdvojit.

Když lidé tlachají si
historiky zašlých dob,
kdo vlastně jsme — my kdysi
zmizevší beze stop?

BETLÉMSKÁ HVĚZDA

Zima byla.
Větry, které ze stepi se nesly,
provívaly žebřinami jeslí.
Dítěti se líčka ojínila.

Hřál je vlažně dýchající vůl.
Osli hýkali
v teplé maštali,
opar dechu nad jeslemi plul.

Pastuchové snící pod rouny
lože ustlali,
avšak nespali.
Noční dálka přivábila zevlouny.

V dálce bylo pole se hřbitovem,
ploty, hroby, sníh,
oje v závějích,
hvězdy plály pod nebeským krovem.

A tu v okně noclehárny vzplála
jako důvěrný
plamen lucerny
hvězda, jež se do Betléma brala.

Vznítla se jako koudel žháře,
jako požár stohu,
zády k nebi, k Bohu,
jako dvory pod plamenem záře.

Plála jako rychlý oheň v pýru,
jako podpálená
suchá kupka sena.
Bylo horko, bylo úzko ve vesmíru.

Nad ní nach ryl v tichém nebi jizvu
jako znamení.
A tři zmámení
hvězdopravci zaslechnuvší výzvu

za tou hvězdou šli se svými dromedáry,
s osly v čelenkách,
kteří měli strach,
aby se svých hřbetů nesetřásli dary.

Příští děje jako faty morgány
v dálce z lůna budoucnosti vyplynuly:
všechny myšlenky, jež budou vepsány
do knih, do obrazů, vytesány z žuly,
všechny hříčky, všečen smutek nad křivulí,
všechny stromky světa, všechny dětské sny.

Všechny třásně, svíčky, jimiž jedlička
bude oslavovat výjev velkolepý . . .
. . . Ještě prudší větry vály ze zlé stepi . . .
. . . Všechno pozlátko a všechna jablíčka.

Olše zpola zakrývaly vlnobití,
avšak skrze větve s hnízdy havranů
bylo možno vidět rybník, jenž se třpytí.
S hráze dívali se na karavanu
pastuškové, haluzemi poukrytí.
— Pojdme, bratři, zázraku se pokloniti, —
a už oblékli se do svých kaftanů.

Mrzlo, pod nohama byl však horký sníh.
Jako skelné střípky na planině tály
stopy lidí, kteří k chatě pospíchali.
Na třpytivé stopy psi se rozštěkali
pod hvězdou, jež v nebi hořela jak vích.

Tato noc se zjevovala ve znameních.
Nevěděli pastýři, že závějí
chodci nezření je doprovázejí.
Jen psi, jdoucí za pastevci šlépějí,
k novým stopám přimkli ostražitý čenich.

Pastýři šli s několika anděly,
kteří, do zástupu jdoucích přivolání,
neviditelní v svém beztělí,
zanechávali jen bílé stopy v pláni.

Před jeskyní u vchodu se tísnil lid.
Svívalo a cedry ze tmy vystoupily.
Maria jim praví: — Kdo jste, lidé milí?
— Pastýři a posli nebe. Pospíšili
jsme si oba dva vás pozdravit.
— Je vás příliš mnoho. Posečkejte chvíli.

V mlze, podobající se popeli,
honáci a pastevci se předbíhali,
s jezdci rozvadil se národ opěšalý,
velbloudi se, vyžízňivělí,
hnuli k napajedlu, osli křičeli.

Svívalo. A hvězdy matně hořící
naposledy v peci nebe zadoutnaly.
Maria však pouze moudré trojici
dovolila vstoupit do otvoru skály.

Ležel v jesličkách, když vešli do jeskyně,
spal, jak záblesk měsíce se ligotal.
Nehověl si v měkké ovčí kožešině,
avšak oslíček a vůl ho dechem hřál.

Stáli v stínu stáje, jež se setměla,
převraceli v ústech slova, šeptajíce.
Náhle v temnotě se čísi nesmělá
ruka lehce dotkla mudrcovy líce.
Ohlédl se. Přes práh dovnitř hleděla
hvězda vánoc na pannu jak návštěvnice.

ÚSVIT

V mém žití znamenal jsi vše.
A potom přišel zmar a válka
a ani sluchu po tobě,
jako by pozřela tě dálka.

Až pozdě pak, za mnoho let
tvůj hlas mě vzrušil. Do úsvitu
pročítal jsem tvůj testament,
vnikl jsi opět do mých citů.

Chce se mi k lidem, do davu,
do hluku rána. Jako vzteklý
svůj křik chci mísit ve vřavu,
poroučet, aby všichni klekli.

Po schodech letím, jako bych
po prvé zřít chtěl světlo denní
na ulici, kde leží sníh
a kde je jako po vymření.

Všude už lidé vstávají,
vzněcují ohně před snídaní,
píjí čaj, běží k tramvaji.
V mžiku je město k nepoznání.

Ve dveřích bouře splétá síť
z vloček, jež hustě, bíle sněží.
A každý, třeba polosyt,
vychází, sčítá čas — a běží.

Já cítím každý jejich cit,
jak přebýval bych v jejich kůži.
Jak sníh chtěl bych se rozpustit,
jak jitro čelo mé se chmuří.

Se mnou jsou lidé beze jmen,
stromy a děti, zápecníci.
Jsem jimi všemi přemožen
a jenom jimi vítězíci.

ZÁZRAK

Šel, za ním Bethanie, před ním Jeruzalém,
měl srdce těžké předtuchou a žalem.

Pichlavý, sžehlý keř mu vroubil cestu,
dým nevál vzhůru z nedalekých střeš,
byl horký vzduch a rákos bez šelestu
a Mrtvé moře zatajilo dech.

Ve smutku hořkém jako mořská sůl
šel prachem cesty, nad ním neveliký
houf oblaků se hnul, kam on se hnul.
Šel do města za svými učedníky.

A tak se do myšlenek zahloubal,
že smutno bylo v pelyňkovém poli.
Vše utichlo. Sám uprostřed zde stál
a kolem svah byl nehybný a holý.
Vše smísilo se: poušť a výheň skal,
ještěrky, vody, prameny a stvoly.

Fíkový strom tam rostl vpovzdáli,
neplodný. Listy suché měl, kmen chromý.
A on mu pravil: „Jak jsi zoufalý!
Mohu mít radost z tvého bezvědomí?

Přicházím, žíznivý a lačný host —
tys bezútěšný jako sousto žuly.
Jak urážlivá je tvá lakomost!
Kéž by tvé větve navždy ochrnuly.“

To vyřčeno — a rychle po celém
pni sklouzl blesk a přeseknutý v půli
strom zazářil a lehl popelem.

Kdyby v té chvíli kořen, list a kmen
měl svobodu, tu jistě znenadání
zákonem růstu by byl zachráněn.
Však div je div a div je v Boží dlani.
Den, kdy jsme prchliví a mdlí — toť den,
kdy zázrak náhle přichází a raní.

ZEMĚ

Přepadlo jaro jako zteč
moskevské činžáky a vily.
V skříni se moli vyrojili,
aby zas z letních šatů tyli.
V truhle spí kožich povaleč.

Na verandě a na pavlači
už zase stojí v květináči
fialy, bledé levkoje.
Čiší klid z domů. Ještě sladší
pach kvítí čiší z pokoje.

S okny, jež stále nosí brýle,
ulice tráví kratochvíle.
Na břehu v loktech noci bílé
západu slunce milo je.

Zase se dovíš v koridoru
příběhy ze sousedních dvorů,
jen vposlouchej se do hovoru
tajících kapek na střeších.
Duben by toho mohl říci
o lidském hoři, o tesknici,
o zoři v mrazu růžolící,
když rozpřádá svůj nudný tlach.

Zas žár i chlad a pláč i smích
se šíří v prostoru i v bytě,
vzduch nerozpoznává svůj čich.
Na stejných vrbách stejně hbitě
zas raší poupě, bílé dítě,
a všechno stejně pozdraví tě
na oknech, v dílnách, v ulicích.

Proč osiřelá mlha v dáli
pláče na poli zahořklém?
Vždyť proto jsme jen básně psali,
aby se dálky usmívaly,
aby za městem hoře, žaly
nehryzly opuštěnou zem.

Vždy v předjaří, už bez pozvání,
zvykli si druzi přicházet.
Naše schůzky jsou sbohemdání,
přípitky — závěť, zamávání.
Proud trýzně, jímž jsme rozerváni,
zahřívá život náš, náš led.

ZLÉ DNY

Cesta vedoucí v Jeruzalém
zelení byla vystlaná.
Šli za ním, v rukou větve palem,
provolávali hosanna.

S jinými dny pak přišly žaly.
Nebužil v srdcích lásky krok,
oči se záští přivíraly.
Hle dovršení, epilog.

Nebesa zřítily se s výšky,
těžká jak olověný štít.
Farizeji, úlisné lišky,
snažili se ho usvědčit.

A z černokněžných rukou chrámu
byl vydán davu. Spodina,
jež včera slávu chystala mu,
dnes prchlivě ho proklíná.

Z okolních domů chtivě civí
ze dveří nedočkavý shluk.
Přešlapuje, je žádostivý
posledních zpráv a nových muk.

Bystří sluch, na všechno se vypyá
a šeptem šíří novinky.
Dětství a útěk do Egypta
jsou už jen sny, jen vzpomínky.

Ve vzpomínkách se vrací znova
dny na poušti a hřeben skal
a pokoušení satanova,
svod moci, jemuž odolal.

A úžas svatebčanů v Káni,
skloněných nad konvicemi,
a moře, po němž znenadání
šel k lodi jako po zemi.

A ubožáci před sklepením
a sestup dolů v záři svěc,
jež zhasínaly překvapením,
když vstával z hrobu umrlec.

MARIE MAGDALENA

I

Démon mě provází až k ránu,
splácím svůj pomýlený věk.
Srdce mi vyssají, než vstanu,
upíří mrzkých vzpomínek
na čas, kdy pro posedlou pannu
ulice byla útulek
a náruč mužů byla lék.

Jen chvíli ještě, malou chvíli
a obklopí nás se všech stran
tiš hrobu. Dřív než čas se schýlí.
vezmu svůj život, plný ran,
před tebou vyliju jej, Milý,
a rozbiju jej jako džbán.

Kde bych dnes byla, kde bych stála,
můj dobrý Spasiteli, Kriste,
kdyby mě věčnost nečekala
u svého stolu v noci čisté.
Mé úlevy, dnes uvízly jste
v síti, kterou jsem neutkala.

Řekni, ach, řekni, co je hřích
a smrt a peklo, plamen sirný,
když smutek můj je nedozírný
a v očích bratří, sester svých
jak štěp ti rostu na větvích,

a když jsem o tvé nohy již
koleny svými zavadila,
když učím se, já pobloudilá,
objímat čtyřramenný kříž,
lnout k tvému tělu blíž a blíž,
abych ti pohřeb připravila.

MARIE MAGDALENA

II

Před slavností lidé domy zdobí,
mě však mívá tento shon a chvat,
myrhu nalila jsem do nádoby,
čisté nohy tvé chci omývat.

Pláču, slzami jsem poloslepá,
hledám, nenalézám sandály.
Na mé oči jako hustá šerpa
rozpuštěné vlasy spadaly.

Pod tvé nohy oděv svůj jsem stlala,
koupala je v slzách, Ježíši,
šňůrou perel jsem je ovázala,
skryla ve vlasech jak ve skrýši.

Vidím všechno, každou příští chvíli.
Zastavil jsi čas? Já právě tak
věštím, jako bych si od Sibyly
vypůjčila vševědoucí zrak.

Zítřa závěs v chrámu roztrhne se,
v malém hloučku budu stranou stát,
budu cítit, že se země třese,
jako by mě chtěla litovat.

Už se seskupují řady stráží,
jezdci šikují se. Hledím výš —
nad hlavami do nebe se vráží
jako vítr v bouři tento kříž.

Pod tvé nohy se mé tělo zhroutí,
padnu, zemru, rty si prohryži.
Jako bys chtěl všechny obejmouti,
rozepneš své ruce na kříži.

Pro koho se tolik otevírá
tato šíře, bolest, útulek?
Je i život širý, duše širá,
je zde tolik lesů, měst a řek?

Tři dny přejdou, tři dny bez podoby,
zející a prázdné trojdení,
a já v tomto strašném mezidobí
budu vrůstat ve tvé vzkříšení.

GETHSEMANSKÁ ZAHRADA

Lhostejně stály hvězdy na obzoru.
Cesta vedoucí pod zákrutem skal
obepínala Olivetskou horu.
V dolině pod ní Cedron protékal.

Dopola byla sžatá louka, lučka,
svítilo za ní světlo Mléčných drah.
Strom olivový, štíhlá stříbroručka,
napřáhl se a hmatal po dálkách.

Na konci byly sady, čísi léno.
Tam u zdi pravil učedníkům svým:
„Srdce je žalem k smrti vysíleno,
postůjте zde a bděte se mnou. Bdím.“

Zřekl se, poslušný a dobrotivý,
jako by vracel s dluhem dík,
všemohoucnosti, moci tvořit divy
a nyní byl jak my, byl smrtelník.

Noc vysušila krajinu až k dřeni
nicoty, zpustošení, nebytí.
Vesmír byl pustý jako po vymření,
jen v sadu bylo místo pro žití.

A bylo prázdno v roklích načernalých,
nekonečných a bez začátku též.
V krvavém potu prosil: „Tento kalich
odejmi, otče, jestliže tak chceš.“

Když modlitbami zacelil své žaly,
šel za ohradu. A tam na trávě
u cesty jeho učedníci spali,
v chudobných květinách a v únavě.

Vzbudil je: „Jaká milost Hospodina
žít se mnou! Vy však propadáte snům.
Vrší se doba člověkova syna,
jen maličko a vzdá se hříšníkům.“

Jen dohovořil, tlupy zbídačelé
obklopily ho, ohně v rukou všech,
pochodně, meče — Jidáš v jejich čele
se zrádným políbením na ústech.

Petr by se byl utkal s hrdlořezy;
tasil a lotru ucho odetnul.
Však slyší: „Zasuň meč. Nechť v pochvě vězí.
Meč neléčí. Meč na rány je sůl.“

Což nevíš, že můj otec v nebi velí
chrabrým a okřídleným legiím?
A kdyby poručil, tu před anděly
nepřátelé se rozplynou jak dým.

Však v knize života jsou nedočené
poslední listy. Nejsvětější daň
je vtělena v nich v řeč a do písmene.
Co psáno, splň se. Amen. Tak se staň.

Vidíš, v plamenech vzněcují se časy,
podobností jim vtisklo podobu.
A jménem jeho strastiplné krásy
já dobrovolně sejdu do hrobu.

Do hrobu sejdu, třetího dne vstanu,
staletí poplují jak vor, jak proud
a já je přijmu jako karavanu,
přicházející z temnot na můj soud.“

Hamlet 7	Pohádka 29
Březen 8	Srpen 34
Pašijový týden 9	Zimní noc 37
Bílá noc 12	Rozluka 39
Jarní bezcestí 14	Shledání 42
Vyznání 16	Betlémská hvězda 44
Léto v městě 18	Úsvit 48
Vítr 20	Zázrak 50
Chmel 21	Země 52
Babí léto 22	Zlé dny 54
Svatba 24	Marie Magdalena 56
Podzim 27	Gethsemanská zahrada 60

<i>autor</i>	<i>Boris Pasternak</i>
<i>titul</i>	<i>BÁSNĚ DOKTORA ŽIVAGA</i>
<i>přeložil</i>	<i>Jiří Kovtun</i>
<i>obálka</i>	<i>Miroslav Šašek</i>
<i>nákladem</i>	<i>EDICE SVĚDECTVÍ, čtvrtletníku pro politiku a kulturu, Box 1181, Grand Central Station, New York 17, N. Y., U.S.A.</i>
<i>vyšlo</i>	<i>jako 7. svazek této edice o vánocích 1959 jako vánoční tisk pro čtenáře Svědectví</i>
<i>cena</i>	<i>\$ 1,50, DM 6,—, Kčs 10,—</i>

